

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.011.3-051:796.032

А. О. Боднар

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті визначено можливості оновлення змісту навчальних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів. Оновленню підлягало 19 тем 11 навчальних дисциплін як нормативного, так і вибіркового блоку, що дозволило послідовно здійснювати підготовку майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів від 1-го до 4-го курсу та сприяло формуванню позитивної мотивації, теоретичних знань і практичних умінь майбутніх учителів фізичної культури до здійснення олімпійської освіти школярів у навчальній, виховній і позааурочній діяльності.

Ключові слова: олімпійська освіта, підготовка, зміст, дисципліни, фізична культура, молодші школярі, учителі, навчальні теми.

Постановка проблеми. Реформування вищої школи, передусім, має на меті проблеми підвищення якості підготовки спеціалістів здатних до ефективної роботи в умовах ринкової економіки.

Особистість учителя, його професійна компетентність, соціальна зрілість і духовне багатство на сьогодні виявляються найбільш значущими показниками забезпечення ефективності процесу навчання й виховання підростаючого покоління. Якість професійної підготовки майбутнього педагога є основним критерієм стану й результативності діяльності національної системи освіти [10].

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначається, що «підготовка педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення – важлива умова модернізації освіти» [7].

Перед педагогічною системою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи педагогічних університетів щодо підготовки майбутніх педагогів із високим рівнем професіоналізму, творчої активності, які відповідально ставилися би до результатів свого навчання й підготовки до майбутньої професійної діяльності. Важливою складовою вітчизняної системи освіти є підготовка фахівців для галузі фізичного виховання та спорту.

В умовах сьогодення особлива увага звертається на розробку нових виховних технологій, які б забезпечували формування й розвиток у підростаючого покоління, насамперед, духовних якостей як домінуючих і вирішальних для розвитку цілісної системи людини. Це пов'язано з тим, що наша країна перебуває на шляху до розбудови суверенного, незалежного, демократичного та правового суспільства, де турбота про виховання

підростаючого покоління, формування особистості, честі, гідності, недоторканості визнані найвищою соціальною цінністю [5].

Саме в цих умовах особливого значення набула олімпійська освіта, яка перейшла на новий етап розвитку, зокрема включення питань олімпійської тематики на всіх ступенях освіти передбачає організацію безперервного процесу олімпійської освіти протягом усього життя.

Аналіз актуальних досліджень. На сьогодні проблеми впровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів висвітлені у працях як зарубіжних, так і українських дослідників: К. Єфременков [4] досліджував проблему оновлення змісту навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах знаннями з олімпійської освіти; В. Єрмолова [6] розробила й систематизувала сценарії олімпійських уроків і заходів з олімпійської тематики; В. Дудкін [3] досліджував форми, методи, види навчальних занять та інформаційні технології, які можуть бути використані в процесі реалізації олімпійської освіти у вищих навчальних закладах; Г. Рагозіна [8] розробила програму теорії та практики олімпійської освіти для формування у студентів готовності до реалізації олімпійської освіти; В. Сергеев [9] досліджував гуманістичну спрямованість форм, методів і засобів олімпійської освіти учнівської та студентської молоді; С. Гагарін [2] вивчав вплив міжпредметних зв'язків на формування готовності студентів фізкультурних закладів освіти до виховної діяльності на основі ідей олімпізму.

Ураховуючи те, що олімпійська освіта знайшла своє відображення в Державних стандартах початкової, базової та повної загальної освіти та в навчальних програмах з фізичної культури ЗНЗ необхідно звернути увагу на основні проблеми її реалізації, а саме – підготовку майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Відзначаючи суттєве науково-теоретичне значення наявних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених [1; 2; 3; 4; 6; 8; 9], а також, аналізуючи практичний досвід професійної діяльності вчителів фізичної культури, вважаємо, що стверджувати про ефективну реалізацію олімпійської освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладах ще рано.

Це пояснюється, насамперед, низькою кількістю годин, що відводиться на вивчення історії й сучасного стану олімпійського руху; відсутністю на факультетах фізичної культури міжпредметних зв'язків, які б сприяли формування та вдосконаленню системи знань, умінь і навичок у галузі олімпійської освіти; хаотичністю проведення самостійної роботи в межах олімпійської освіти; відсутністю ціленаправлених розділів олімпійської освіти, які б охоплювали всіх студентів з 1-го по 4-ті курси [4].

Викладені вище положення призвели до необхідності вдосконалення системи педагогічної освіти, що, у свою чергу, вимагає створення відповідної технології підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Ми вважаємо, що дана технологія повинна передбачати спеціальну підготовку з олімпійської освіти на всіх 4-х курсах і сприяти не тільки якісній професійній підготовці бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», а й підготовці студентів до реалізації олімпійської освіти в загальноосвітніх навчальних закладах. Саме тому у процесі розроблення технології ми велику увагу приділяли оновленню змісту навчальних дисциплін як нормативного, так і вибіркового блоку, що дозволило послідовно здійснювати підготовку майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів від 1-го до 4-го курсу.

Мета статті – визначити можливості оновлення змісту навчальних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення спеціальної літератури, аналіз практичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Як справедливо зазначає вітчизняний науковець В. Горащук, знання, які майбутні вчителі одержують у вищих навчальних закладах не повною мірою об'єднані в єдину систему наукових уявлень про майбутню діяльність у школі. Необхідно так відкоригувати систему знань, щоб кожна навчальна дисципліна виступала у свідомості студента, як засіб вирішення головного завдання професійно-педагогічної діяльності – формування всебічно розвиненої, здорової особистості школяра. З огляду на те, що сьогодні в професійній підготовці студентів факультетів фізичної культури спостерігається серйозна роз'єднаність предметів дуже важливим є інтегрування змісту професійної підготовки стосовно питань олімпійської освіти школярів.

Проведений аналіз навчальних програм дає можливість стверджувати, що зміст дисциплін, які викладаються на факультетах фізичної культури в обмеженому об'ємі висвітлюють питання олімпійської освіти.

Таким чином, однією з умов підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти школярів було визначено оновлення змісту навчальних дисциплін фундаментального, гуманітарного та загальнопрофесійного циклів питаннями олімпійської тематики з метою формування позитивної мотивації, теоретичних знань і практичних умінь майбутніх учителів фізичної культури до здійснення олімпійської освіти школярів у навчальній, виховній і позаурочній діяльності.

Оновленню підлягав як нормативний, так і вибіркового блоку дисциплін, що дозволило послідовно здійснювати підготовку майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів від 1-го до 4-го курсу.

На першому етапі (1 курс) у коло нашої уваги потрапили такі навчальні предмети, як: «Вступ до спеціальності», «Історія України»,

«Історія фізичної культури», «Методика викладання рухливих ігор та забав». Під час вивчення вищезазначених дисциплін передбачалося вирішення таких завдань: 1) формування у студентів мотиваційної готовності до олімпійської освіти молодших школярів; 2) сприяти формуванню у студентів системи знань у галузі історії й сучасного стану олімпійського руху; 3) сформувати у студентів розуміння понять «олімпізм», «олімпійський рух», «олімпійська освіта»; 4) сформувати початкове уявлення про майбутню професійну діяльність у контексті формування гармонійно розвиненої особистості; 5) сформувати знання й організаційні навички щодо проведення «Малих Олімпійських ігор».

Отже, у межах даних дисциплін були запропоновані такі теми:

Курс «Вступ до спеціальності» оновлено темою *«Роль олімпійської освіти в гармонійному розвитку людини»*, адже кінцевою метою як фізичної культури, так і олімпійської освіти є формування гармонійно розвиненої особистості.

Курс «Історія фізичної культури» введени теми – *«Ритуали та традиції Стародавніх Олімпійських ігор і їх наступність у сучасних Олімпійських іграх»*, *«Принципи та основні положення «Фейр Плей»*.

Курс «Історія України» введени теми *«Спортивні зв'язки античних держав північного Причорномор'я з давньогрецьким світом»*, *«Генерал О. Бутівський – громадський діяч, педагог, один із засновників Олімпійських ігор»*.

Курс «Рухливі ігри» оновлений темою – *«Організація і методика проведення Малих Олімпійських ігор»*.

Отже, перший етап передбачав формування у студентів мотиваційної готовності до олімпійської освіти молодших школярів, вироблення інтересу до майбутньої професійної діяльності в контексті формування гармонійно розвиненої особистості, набуття ними базових знань і вмінь з олімпійської освіти молодших школярів, прищеплення навичок наукового аналізу, вироблення початкового уявлення про майбутню професію з урахуванням сучасних вимог.

На другому етапі підготовки (II–III курси) студенти почали вивчення навчальних курсів філософія, педагогіка, соціологія фізичної культури і спорту, валеологія, економіка, правознавство. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання на другому етапі в експериментальних групах була спрямована на розв'язання таких завдань: 1) розкрити можливості використання знань філософії, педагогіки, соціології, валеології, економіки, правознавства у формуванні світогляду, основу якого становлять патріотизм, моральність, законослухняність, здоровий спосіб життя; 2) розкрити особливості педагогічної діяльності вчителя направленої на олімпійську освіту молодших школярів; 3) сприяти розвитку в майбутніх учителів фізичної культури почуття відповідальності

за гармонійний розвиток своїх вихованців; 4) розвивати в студентів розуміння значущості олімпійської освіти молодших школярів для формування загальнолюдських, гуманістичних норм поведінки; 5) активізувати студентів до початкових етапів дослідницької роботи з питань олімпійської освіти та особливостей її реалізації в загальноосвітніх навчальних закладах. Нижче наводиться більш детальне оновлення цих курсів олімпійською тематикою.

Отже курс «Філософія» був оновлений темами – *«Питання фізичної культури в працях стародавніх філософів», «Філософія олімпізму».*

Курс «Педагогіка» введені теми – *«Олімпійська педагогіка П'єра де Кубертена», «Олімпійська освіта у формуванні гармонійно розвиненої особистості», «Олімпійські уроки в школі».*

Курс «Соціологія фізичної культури і спорту» – введені теми *«Місце та роль спортсмена в олімпійському спорті», «Засоби масової інформації в міжнародному спортивному й олімпійському русі».*

Курс «Економіка» оновлений темою – *«Комерція та олімпійський рух».*

У курс «Правознавство» введено теми – *«Боротьба з використанням допінгу у спорті», «Олімпійська хартія – основний правовий документ олімпійського руху».*

Курс «Валеологія» введено теми – *«Значення фізичної культури і спорту у формуванні здорового способу життя», «Олімпійський рух і охорона навколишнього середовища».*

Отже, другий етап був спрямований на формування когнітивної готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів. Саме на цьому етапі студенти отримали основний масив теоретичної інформації щодо сутності олімпізму, олімпійського руху, олімпійської освіти, організаційних основ і сучасних програм олімпійської освіти, відбувалося формування професійно значущих якостей майбутніх учителів фізичної культури.

На третьому завершальному етапі (IV курс) студенти приступили до вивчення дисципліни «Політологія» а також спецкурсу «Олімпійська освіта молодших школярів», що забезпечувало вирішення таких завдань: 1) продовжувати подальше вивчення інформації про гуманістичний і соціально-культурний потенціал спорту та його можливості для позитивного впливу на моральну, етичну, комунікативну культуру людини та її інтелектуальні, творчі й інші здібності та шляхи їх реалізації; 2) сформуванню поглиблене уявлення студентів про особливості, специфіку й організацію олімпійської освіти молодших школярів; 3) забезпечити подальший розвиток професійної самосвідомості майбутніх учителів фізичної культури.

Курс «Політологія» був оновлений темою *«Олімпійські аспекти в досягненні політичних цілей».*

У програмі спецкурсу були виділені теми, що сприяють теоретичній і практичній підготовці майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів у навчальному процесі та в позаурочній діяльності. Під час розробки спецкурсу матеріал з олімпійської освіти підбирався таким чином, щоб студенти завдяки його вивченню закріпили пройдений матеріал з олімпійської освіти та вдосконалили свої знання, уміння й навички щодо проведення роботи з олімпійської освіти молодших школярів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Ефективність підготовки майбутніх учителів фізичної культури залежить від багатьох взаємопов'язаних факторів і педагогічних умов, однією з яких є оновлення змісту навчальних дисциплін олімпійською тематикою з метою формування й удосконалення теоретичних знань і практичних умінь студентів до здійснення олімпійської освіти молодших школярів у навчальній, виховній і позаурочній діяльності.

Отже, внесення допустимих змін у зміст навчальних дисциплін професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури проходив у три етапи. Перший етап передбачав формування у студентів мотиваційної готовності олімпійської освіти молодших школярів, вироблення інтересу до майбутньої професійної діяльності в контексті формування гармонійно розвиненої особистості, набуття ними базових знань і вмінь з олімпійської освіти молодших школярів, прищеплення навичок наукового аналізу, вироблення початкового уявлення про майбутню професію з урахуванням сучасних вимог. На другому етапі відбувалося формування когнітивної готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів. Саме на цьому етапі студенти отримали основний масив теоретичної інформації щодо сутності олімпізму, олімпійського руху, олімпійської освіти, організаційних основ і сучасних програм олімпійської освіти, відбувалося формування професійно значущих якостей майбутніх учителів фізичної культури. Третій етап передбачав узагальнення й реалізацію набутих теоретичних знань і практичних умінь, цілеспрямовану роботу з набуття студентами умінь і навичок планувати, організовувати та здійснювати олімпійську освіту молодших школярів.

Варто зауважити, що запропоноване нами оновлення змісту навчальних дисциплін олімпійською тематикою буде ефективним лише за умови комплексної взаємодії з іншими педагогічними умовами розробленої технології до яких належить безпосередньо організація самостійної та науково-методичної роботи студентів з олімпійської проблематики, реалізація в процесі професійної підготовки спецкурсу «Олімпійська освіта молодших школярів», включення завдань олімпійської освіти в програму педагогічної практики. Дані умови будуть висвітлені в подальших дослідженнях автора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булатова М. Олімпізм як універсальна концепція виховання та освіти молоді / М. Булатова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 1 (51). – С. 40–43.
2. Гагарин С. С. Формирование готовности студентов вузов физической культуры к воспитательной деятельности на основе идей олимпизма : дис. ... канд. пед наук : 13.00.08 / Сергей Сергеевич Гагарин. – Волгоград, 2010. – 183 с.
3. Дудкін В. Олімпійська освіта в процесі підготовки фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт» у спеціалізованих навчальних закладах України / Володимир Дудкін // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2009. – Вип. 13, т. 4. – С. 57–61.
4. Ефременков К. Н. Развитие олимпийского образования в условиях модернизации системы профессиональной подготовки студентов в вузах физической культуры : автореф. дис. ... док. пед наук : 13.00.08 / Константин Николаевич Ефременков. – Чебоксары, 2013. – 43 с.
5. Єрмолова В. Олімпійська освіта в загальноосвітніх навчальних закладах України / В. Єрмолова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 2 (52). – С. 46–49.
6. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. / В. М. Єрмолова. – К., 2011. – 335 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – 24 квіт.–1 трав. (№ 26). – С. 2–4.
8. Рагозина Г. А. Сравнительный анализ современных программ олимпийского образования / Г. А. Рагозина / VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех». – Т. 1. – М. : РГУФК, 2003. – 368 с.
9. Сергеев В. Н. Гуманистическая направленность реализации олимпийского образования : дис. ... канд. пед наук : 13.00.04 / Вячеслав Николаевич Сергеев. – М., 2003. – 200 с.
10. Степякова Н. Е. Профессиональная подготовка будущего педагога в процессе изучения дисциплин педагогического цикла : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Степякова Наталья Евгеньевна. – Пенза, 2007. – С. 3.

РЕЗЮМЕ

Боднар А. О. Обновление содержания учебных дисциплин в процессе подготовки будущих учителей физической культуры к олимпийскому образованию младших школьников.

В статье определены возможности обновления содержания учебных дисциплин в процессе подготовки будущих учителей физической культуры к олимпийскому образованию младших школьников. Обновлению подлежало 19 тем 11 учебных дисциплин как нормативного, так и выборочного блока, что позволило последовательно осуществлять подготовку будущих учителей физической культуры к олимпийскому образованию младших школьников от 1-го к 4-у курсу и способствовало формированию позитивной мотивации, теоретических знаний и практических умений будущих учителей физической культуры к осуществлению олимпийского образования школьников в учебной, воспитательной и внеурочной деятельности.

Ключевые слова: олимпийское образование, подготовка, содержание, дисциплины, физическая культура, младшие школьники, учителя, учебные темы.

SUMMARY

Bodnar A. Modernization of the content of educational disciplines in the process of training of future physical culture teachers to Olympic education of junior schoolchildren.

The article is aimed at determining the possibilities of modernization of the content of subjects in the process of getting readiness for future PE teachers to Olympic education of

juniors. Methods of the research: theoretical analysis and generalization of special literature, analysis of practical activity.

The results of the study: 19 topics in the frames of 11 subjects of normative and selective units were modernized and such modernization allowed to provide training of future physical culture teachers step by step to Olympic education of juniors from 1 till 4 course. Such subjects were renewed: «Introduction to speciality», «History of Ukraine», «History of Physical Education», «Methodology of teaching moving games and activities», «Philosophy», «Pedagogy», «Sociology of Physical Education and sport», «Valeology», «Economics», «Study of Law», «Politology». Modernization of content in upper-reminded subjects has promoted formation of positive motivation, theoretical knowledge and practical skills of future physical culture teachers for realization of Olympic education of juniors during training, educational and outside school activities.

Making allowable changes to the contents of educational disciplines of professional-pedagogical preparation of future teachers of physical culture took place in three stages. The first stage involved in the formation of students' motivational readiness of Olympic education of junior schoolchildren, development of their interest in future professional activity. The second stage was the formation of the cognitive readiness of future teachers of physical culture to Olympic education of the elementary school pupils. The third stage involved the compilation and implementation of the acquired theoretical knowledge and practical skills, focused to provide students with skills to plan, organize and implement Olympic education of junior schoolchildren.

The modernization of content of subjects with an Olympic thematic, which was suggested in this work can be effective just in the complex interaction with other pedagogical items such as organization of self and scientific methodological work of students on Olympic thematic, realization of special course «Olympic Education of Juniors», including tasks of Olympic Education to the program of pedagogical practice. These items are going to be investigated in further works of the author.

Key words: *Olympic education, preparation, maintenance, disciplines, physical culture, junior schoolchildren, teachers, educational topics.*

УДК 372.853

С. П. Величко, А. М. Растригіна
Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка

О. В. Слободяник
Інститут Інформаційних технологій і
засобів навчання НАПН України

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕАЛЬНОГО Й ВІРТУАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТІВ ЯК ЧИННИК У РОЗВИТКУ ПРАКТИКУМУ З ФІЗИКИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

У статті доводиться можливість подальшого вдосконалення фізичного практикуму в загальноосвітніх навчальних закладах, де шкільний курс фізики вивчається за профільними програмами. Основні твердження про розвиток фізичного практикуму та методики його виконання у старшій школі зумовлені широким запровадженням засобів інформаційно-комунікаційних технологій, завдяки яким уможливується розробка й виконання комп'ютерно-орієнтованих лабораторних робіт, що наближені до виконання реальних дослідницьких робіт, і виконуються на основі всебічної реалізації віртуального експерименту в тісному його поєднанні з реальним. Така методика підготовки учня до робіт практикуму, яка